

Pridplata na ciltu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedauput.

Pisam svakogodisnja predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Koplatku naprimamo.

God. I.

U Kalači 1870. Ožuj 19.

Br. 1.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na ciltu godinu, t. j. od 19. ožujka t. g. do 18. ožujka 1871. g. po 3 f. a. vr., na pol 1 f. 50 nov., na četvert 75 nov., a za knježevinu Serbsku 30, 15, 7 1/2 groša.

Uredništvo.

Zoraje zazorila.

Bunjevci Šokci, i svi ostali ilirske kervi puci! ono serce koje pod vaših grudih kuca, jeste izkreno, uviren sam dakle: da kako me pozvaste roda za gosta, bitiće veselje ozbilno, o mojem u vaše dvore ulazku, neka vam je topla indi hvala, što ste mene svojeg roda virna ljubitelja, tako dragovoljno primili. Ja bo za osobitu sriću smatram onu: koja me je gostoljubnomu vašomu stolu privela; potanke sile, al odlučnu volju vam prinašam, s malom snagom al oduševljenim sercem se krećem, na veliki poso razvitka duševnih i tvarnih silah našeg plemena. Neima zaprikah koje bi me sneveselile, velike mogu me nadvladati, i svojina silam moje nadkiriti, al volju moju nikad neće slomiti. Buduć daje čista moja nakana, ko ono sunce: koje svedrog neba sjaje, da ograni, oživi, i razjasni sve široko polje, nadam se dakle da će me ukripit ruka svemoguća, i uza mene će stati sva bratja, u kojih serciah ljubav naroda gadna sebičnost nije ugušila. Ti si rode zenica u oku

mojem, nemoj se dakle čuditi: što se tako brižljivo o tvojemu boljku staram.

Majka da može svojeg jedinka, u zvizde bi ga okovala, ja da mi je povirena vlast, sva ona plemenita svojstva, skojima se roše drugi narodi, želio bi pokušat i rod moj nakitit.

Nu to mi nije dato, al u ovom svečanom času kada se izkreno rukujem smojim milim rodod, pozvaću počastno svu onu bratju, malu i veliku, kojišu počestno ime, i učeno time ilirski otacah u baštinu primili: da se u radu i poslu složimo, i što god kod Englezah, Francesah, Nimacah, Talianah, Španjulah. i Amerikanacah za naš rod koristna nadjemo to sve izkupimo, i nijemu prinesemo, Mi će mo biti kano revne pčele pak ćemo ići od cvata do cvata koji u vertlu uma i serca raznih narodah razte: da izcerpimo sladki med nauka, i donesemo u košnicu našeg roda, odud će postat med čudorednosti, koji će sladić, i vosak učenosti, kojiće svitlit životu plemena našeg. Mi će mo nepristano učiti da možemo neprikidno našu bratju podučavat. Ta vas lipi široki svit, nije drugo nego jedna velika škula, u kojoj su neizbrojeni meštrovci namistjeni. Perva je za svaka čovika, naj ugodnia škula naručeje ljubezne matere, koja na milom svojem krilu čedo svoje ljubja, i poučava svemoguća Boga, miloserdna Isusa — i ljubljena Oca imena izgovarat. Škula je cerkva gdje svi učimo kako treba tilo i dušu, ovde i na vike spasiti, školaje ona ornica, gdi otac uči svojeg sina plug upravljat, dionica gdi ga uči kosom mahati, školaje dilaonica zanat

lie, u kojoj se mladići na razno rukotvorje poučavaju, školaje bolta i dućan gdi se umitnost promet i trgovina osvojava, školaje ona dvorana, gdi se slike bojam maljaju, i iz suhlih orudjah mili glasovi izvračaju, školaje gdi učitelj po onih mertvih slikah — koje nazvaše abeciom poučava kako valja misli riči, i čine po drugi popisane poznati, gdi se uzbudi pamet da misli, da sudi, da sastavlja, i razpravlja, serce probudi, da ositja ljubav prama stvoritelja, i sebi slična izkernjena. Nekaje dakle uz ove silne škole nama dozvoljeno, jednu otvoriti, u kojoj će svaki viran sin našeg roda postat učiteljem za vrime, i čas, kad ga volja snadje, da u svih onih školah revno pobere nauke za naše pleme shodne, neka se razastre dobru glas našeg roda — po svih poljah ilirskog naroda! Usta moja su od mladosti navikla istinu govoriti, dakle pero moje nikad neće uz nepravdu pristati, ako bi kad god s ovog puta svratio, neka me zataja ona bunjevačka kerv, koja se priko više kolinah, u izvornoj čistoći u mojih žilah priliva.

Mir i slogaje zalog obitelna, i narodna boljka, a nejedinstvo je mraz koji sve sile za napridovanje razvijene opali, inđi kada ustupljamo kolo izobraženja — svima u tom dilujucima bratinski ruku pružamo.

Zato se nijednoj stranki po takom načinu ne obvezivamo, da ju poslipački u svakom pitanju slidimo, nvižbalismo : da kad su stranke tako, ko kod nas desna i liva izpričene, onda se više puta sgadja : da se i jedna i druga po čovičjih strastih s puta istine svede, i silom svoje moći narod na čine slobodi ustavnoj protivne navede. Donle inđi dokse uzvišeni naše domovine duhovi

neizravnaju, i jednu treću stranku kojaće po našem shvatu, budućnosti narodnoj jedino koristiti, neosnuju, mi će mo našom potankom silom, sad uz jednu, sad uz drugu stati, kako uvidili budemo, daje jedna ili druga, ustavne u slobodi odgojene istine izkrenie shvatila, i sovima se sljubila.

Ipak ono neće biti naš prijatelj, koji bi se mašao, da skida one diamante, s kojima je svitla Sv. Stipana kruna nakitjena. Cilokupnost slavne naše domovine neka se itko, neusudjuje napaditi, bio takvi kakva mu drago roda i stališa, toga će mo kao naše svete vire, i mile narodnosti najvećeg dušmanina odbijati, i zajedno svaka prava za našu narodnost u obitelji, obćini, Cerkvi, i škuli, na temelju naše virmosti izpravljati i tražiti.

Složno dakle bratjo! zoraje zazorila, razasjalo je sunce izobraženosti, po svih poljah, gdi drugi puci diluju, otvorajmo oči, da vidimo na koliko smo iza ovi zaostali, i odvostručimo duše i tila kripost daji dostignemo.

Urednik.

O čem se bave na saboru (dieti).

Da one poslove po pravdi ociniti možemo : koji se na saboru obavljaju, prije svega tribase spomenuti, oni tegobah : skojima se naš sabor morao boriti, dokje one zakone sastavio, koji se u zakoniku (knjiga gdisu svitovne zapovidi) 1865-i osme godine sadržavaju.

Sloboda koja je 1848 godine na osobu i zemljište uvedena, sveje sveze prijašnjeg zakona posikla. Na toje došla nimačka vlada te je nove čvorove navezala.

Kadje 1865 po privišnjoj milosti Njegovog Velican-

Pozdrav.

Kano pčela širom hodam
Po svoj domovini
I nazivam srična dana
Mnogoj domaćini.
Kud prohodim svud raznosim
Lipa svitovanja :
Kako da se oporava
Bunjevačka stanja.
Kako da se mir i sloga
Kod nas ukoreni ;
Razkolenje i nesloga
Sa svim izkoreni. —
Bunjevačke i šokačke
Slavne obitelji
Blagostanje, unapridit
Srdce moje želi !
Razbor — umnost i prosvěta
Da se u njoj širi,
Tak' napridak svoj da stigne
U podpunoj miri. —

Kako valja zemlju, polje
Obradivat lipo,
S blagosovom božjim da nam
Dobro rodi žito ; —

Kako triba vinograde
Voćku plemeniti
I iz ovih radost' hasnu
Sebi dobiti ;
Trud, posao kako triba
Višto upravljati :
Ja sam sve to konten svima,
Redom pokazati.

Što s' pronajde u zaaatu
Kakve god vištine,
Ili kakve okretnosti
Okol' térgovine :
To ću ja sve vami lipo
Nasrid iznositi,
Da si s time može svaki
Pomoć dokučiti.

Što se tiče zakonite
Pak samouprave :
Glede toga razširivat
Želim misli zdrave ;
Da nam šokac i bunjevac
Vazda dobro znade —
Kako dužnosti gradjanske
Obslužiti valjade,

Kakvu l' korist on iz toga
Da može ćerpiti —
Ak' dužnost i pravo svoje
Zna upotřebiti.

Cerkvu, škulu, prid očima
Ja vazda imadem ;
Kako da se oni rede
Lipo zborit znadem :
Da s' po njima čovičansko
Čuvstvo splemeni,
Te budnemo srdcem dobri,
S umom prosvitljeni ;
Da se vira spasonosna
Procvate med nami
Duh kćerstjanske pravdnosti
Objači u nami.

Tako obće blagostanje
Da nam napriduje,
'S tog da šokca i bunjevca
I drugi poštuje :
Srićom našom nek je veća
Srića domovine ! —
Da ponosna može biti
Na nas gradjanine !!!
Krunoslav.

stva gospodujuća kralja, sloboda, i po ovoj dieta sastavljena, tribalo je ove zakone drišiti a misto oni nove sastavljati.

No već i nove haljine jednom čoviku tako skrojiti : da u hod i radu nesmetaju, veliku umitnost iziskuje, a stare prikrojavati i po novim ukusu tako opravljati, da jim nebude taka slika, ko nova zakerpa na staroj haljini, tu je potribna još i velika viština.

Mi smo priko trista godina u takvim prijateljskim savezu s Austrijskih kraljevinah i kneževinah živili, da su dvornici carevi u kom smo takodjer našeg kralja smatrali, najposli i bez pitanja, zanaše džepove se mašali, i ne samo naše gotove novce trošili, već i sverhu toga nam veliku hernjagu duga na vrat navaljali. Dočim su se austrijski puci uz sve to tužili : da su u veliki porez (portia) kojim su ji obterešili, i naš dio uračunili.

To je već od davna uvidjeno : da, premda je ovo prijateljstvo na obstanak austrijske carevine i Ugarske košto i Trojedne kraljevine jednako potribno, ipak podiljenje na upravi i troškovi postaloje neobhodno, one dakle mnoge ukusane konce, kojima se trista godišnje zajedništvo, na polju uprave gradjanske i vojničke, na polju državnih svake versti troškovah, na polju znanosti, umitnosti, tergovine obertnosti, još i poljodilstva (gazdaluka) splelo, tribalo je razmotati. — Sotim se bavila naša dieta, dok nije 1867 godine, srično do one nagodbe, medju ono-i ovostranom Lajtave (ime rieke koja dieli našu kraljevinu — od carevine) dospila daje kralja Franju Josipa svetlom Sv. Stipana krunom, uz radost svih naradnosti okrunila.

I srično svu upravu državnu pod nadkrilje ove krune dovela, daču za obćine troškove podilila, i svotu godišnju za odbijanje uzakonjeni dugovah kamate ograničala. Ričom kormilo (vladu) u domorodske ruke pridala, i sinovom ove kraljevine vlast stekla, da nami nadalje neće inostrani terete namećati, već sobomće mo mi sami vladati.

Kad su članovi jedne kuće omraženi pomete se u mah blagostanje obitelji, nu svatko zna, da se 1848 godine magjar i hrvat, bratja od 700 godinah — po drugih pobunjeni zaratili, a tko nebi znao daje lakše tudjine, nego omraženu bratju izmiriti? otud možete dakle ociniti poso našeg sabora, koji je srično magjarsku, s horvatskom Trojedne kraljevine izravnao, kućevne poslove Horvati s svojim Banom obavljaju, a obći se s njevi poslanici na magjarskom saboru i po ministarstvu, u koje je jedna cila grana navlastito za Hrvate uverstjena verše.

Takodjer u ti godinah je uredjena narodna obrana po domobranstvu na kojojće se osnivat mogućnost, da se prvo okрати redbeno vojništvo, drugo da se umanjava toga broj, koji velikim teretom na svakom narodu teži. Nadalje bolji red, u sabiranju i pravije razpisanje je uvedeno glede obćena poreza. Takodjer osnovane su mnoge naredbe, koje su u medjusobnom virozakonskim životu s obzira slobode za neobhodne pronadjene Zakonito su označena pravila, po kojima se ima rukovoditi narodna pouka i izobraženost po školah pučkili, obilježene su one granice medju kojima se mogu razne narodnosti, micati, sebe ogradjivati, razvijati rasvitljivati. Više zelezničkih prugah je dozvoljeno, košto i medju, narodnih nagodabah, prama tergovine i obrti, i zajedno desetka vina odkupljenje uzakonjeno.

(Produžiće se.)

O kraini (militia).

Položaj magjarske zemlje zaktivuje; da njezine granice budu jako utverdjene. — Osobito južna koja je prije doba često bila turskoj navali izmetnuta. — To su naši tadanji vladaoi uvidili : pa su kanili da taj dio zemlje takim nasele pukom, koji su kadri bili toj sili na menjdan izići.

Sudbina je ovaj dio zemlje ne maloj grani slaven-skog stabla udilila — tako zvanim graničarom. — Ovi ljudi su bili mnogo stolitjah branitelji ne samo obitelici našoj, nego i viri protiv turskog napadanja. Sada hvala duhu vrimenah nije više tako. — Čovičanski duh popose na onaj stepen prosvite, odkud blagu ruku pruža svakom bratu, da zajedno brode po moru života. — Ovo je uvidila vlada sadašnjeg vrimena. Njegovo Veličanstvo Franjo Josip na predlogu magjarskog ministarstva premilostivo je dozvolio i naredio, da se Kraina koja se već podvila pod vojničkomu maču stepenično u gradjanstvo pritvara.

Mi pozdravljamo duh vrimena — pozdravljamo izkreno bratju graničare — pružamo vam obe ruke da vas uvedemo u kolo gradjanske ustavne slobode, po kojoj se samo i jedino duh i tilo čovičje oblažuje. Zurno dakle bratju da ga zavedemo.

Zvonimir.

Subatica, Ožujka 14. Izvišta o popisu puka varoš nam po broju žitelja kao treću u ugarskoj kraljevini pridstavlja.

Na brojeno je 56,269, duša medju kojimaje 27,812 mužki a 28,487 ženski dakle priko hiljade primašaju zenske — broj mužki.

Ovde se ne računa ju oni koji za vrime popisa kod kuće nisu bili; ovi takodjer ima 700 stotina. — Uzamji sve u račun lako možemo metnut stanovništvo subatičko na 57,000 dusah.

Obilježić : da se prama 1855 godišnja popisa u nartarnjih grada broj pučanstva umanjao a po selišti ovećao.

Po ovo godišnjem novačenju (assentatia) ostaloje 108 momaka za redovnu a 80 za domobransku vojsku. Napokon već i kod nas počima ju sgrade odavat posledice suviše mokrine, za vlastnike neprijazne a zidjarem dobro došle 30—40, kuća se svalilo.

Josip Barci.

Iz Gornjog Sh. Ivana : naš prijatelj opisujuć kakose žitelji o prvom merzlu postarali daji ovo kako god nemine — i tršnjak priskorenu ne ostane, nastavlja nadamose: da će dioba po miri pravde izpasti pakće i na svoju cerkvu koja tuži za darežljivim pokroviteljem i škulu — u kojoj ni sungjera ni krete, a još manje drugi za pouku potribnih stvari ima, pomisliti; premda se svakomu čistoljubu gadi kada vidi da dica slova na tabli pisanadlanom taru. Cinimise da se neće niko oštetić a koće se podiljenja tršnjaka jedan dio na škulske troškove naminuti. Novačenje i ovogodišnje je mistnu momčad prodičilo buduće da su nji 17 u vojništvo uverstjeni — veće da bi ovu diku s drugoseljani momci dragovoljno podielili.

p. v.

NOVOSTI.

— Njezino Veličanstvo kraljica Elisabetha proliće neće u Beču nego u varoši Gödöllő provesti.

— Po naj novijim popisu puka, Pešta broji 200 a Segidin 70 hiljadah dušah.

— Tisa je u gornjoj magjarskoj izlila, — i košto kažu četrdeset milja prostora zemlje zalila.

— U Kalači od duga padanja kiše, više se kuća podronilo i srušilo.

— Od onih razbojnikah i kradljivacah koje je grof Radač u Segedin u zatvor sakupio, dosad su samo trojica, i to dva na smrt, a jedan ko zakrilnik (orgazda) na šest miseci robstva odsudjeni.

— Smišno društvo debelih ljudih u Ameriki. U pervoj njevoj skupštini ponosijo se neki gospodin Tisk. težinom svoga tila od 368 funti, — al je moro svoju ponosnju ustupiti gospodinu Misteru težkomu od 396 funti. Sve je zapojas zadio niki rodnom nimac gospodin Buš težak 410 funti. Ovo će društvo bal držat, obećo se svaki član igrat, dvojimo dali će im za rukom izpast. Poznato je daje jesenas buna bila u Dalmaciji.

— U toj buni poginuloje 12 častnika (oficira), 72 podčastnika (kaplari stražameštri) i prosti vojnikah, dočim su 244 prosti momakah i 14 častnikah ranjeni 48 momakah i jednog častnika nestaloje bez traga. — U istome okružju je izgorilo 23 manastirah i cerkvah. Za kojima stim veća šteta, sto su sva po darežljivosti puka uzidjana bila.

— Jednog švabu su obedili da je izbrojio koliko ima dlakah kose u ženskima na glavi. On veli: plave ženske imadu 140,410, cernomanjaste 109,440, crne 102,992. a cervene ženske imadu 33,730 dlaka kose. Plave zato imadu najviše jel je najtanja a cervene najmanje jel je naj deblja. No ovo se samo sterpljenom švabu da izbrojiti.

— Subatička obćina prošastog miseca je zaključila jednu deputaciju od tri člana u Pest-Budim poslati, nekahi kod ministarstva, izposlovala, da se zemaljski drumovi u Subatičkih krajevih po državnomu trošku opravljaju.

— (Naknada usluge vojničke). Po obćem vojnom ministarstvu se izjavlja da će se podčastnici — koji se — posli trigodišnja službovanja, i na druge dvije godine, obežu, pod oružu ostati — svake godine na osam nedilja, kada bez nji u pukovni mogu biti kući odpustati — i to tako: dajim se dotična na to doba platja — polom s odlazkom a polom s dolazkom uruči.

— „Hon“ piše da u Lipi gradjanski svinjar 480 frt a učitelj 440 frt. platje ima.

— Presvitli gosp. Arsenija Stojković budimski vladika imenovanje za patriarhalnog namistnika u Karlovcu.

— Novisad ožujka. 6. Srbli se danas ovde u velikom broju sakupili, da banu hrvatskom (Rauchu) nepouzdanicu izjave, sbog toga štoje gonio hrvatski sabor da zabrani upotribljenje cirilice (srbki slova) po Srimu, a g. Miletiću punu sažalenja pouzdanicu pošalju sbog njegove u ruke štamparskog suda pridaje.

— Vuna. Inostrani trgovci se već u Pešti pojavili, ali u kupovanje se nisu jako upuštali, prodano je samo 1200 centi — vuna sridnje vrsti za čoju odljučena — cini se na 70—80 frt, bačka jedno strižna 57—78 frt piskovita 55 frt, s berda jesenja 68—70 a tvorinarski oprana (fabrika) opisuje se cinom od 110—118 frt.

VILAJET.

Francuzka. Košto iz Pariza pišu car Napoleon go-
tov je u zgodnom slučaju svoju vlast sinu Ludoviku ust-

piti, — koji je sad ništam 14 godina star. — A ko se ovo sgodi, mnogi velikaši odljučili su odreć se svojih dostojanstva i cara u samoću sliditi.

Pruska. Sabor posli dugeborbe po strankah vodjene, izrekaoje uništenje smrtne kaštige. Kome je poznat Bismarkov-glavnopruska ministra upliv na prusku vladu, taj će se čudit ovom zaključku.

Spanyulska. Ova deržava koja je po lani prolićnoj buni svoju kraljicu s pristolja stiskala, ni dan danas nemož da nadje sebi kralja. Čudno je, al je istina; pritirano slobodno — nezrilog naroda nesmie se svaki primiti.

Zao je primer tom Mexiko (u Ameriki jedna država) gdi su košto je poznato Maksimiliana-brata našeg kralja razdraženi strančari ustrilili — Koji se i dan danas nisu umirili.

Rusija. Ugadja zajam dignuti pod naslovu da svoje železnice (gvozdeni putovi) naspori. Nimci se neviruju tom i sumnjaju neki rat. — Govor: da nimački, novčari po naputku svoji vladah, neće Rusiji novacah pozajmiti.

Srbija. Vidov Dan piše da Turska povlači svoju vojsku natrag kojom je bila cernogoru obkolila. Dakle neće biti rata!

G A Z D A L U K.

O bašaluku.

Voćke triba početi oma ožujka miseca sadit, jel je pokušano to, da rano posadjene voćke bolje se povučaju nego kasno sadjene, i bolje i ugodnije rastu; takodjer lugoš to, može se oma desetog dana ožujka miseca odkriti i orizati, jel sam uvidio daje bolje orizat dok ne počme loza zalivat, počim se reznica, dok loza ne krene osuši, i negubi vlagu, a drugi je uzrok tomu: što ranije rižes prijaće groždje sazrijat; jerbo više puti rani mrazovi ne zri lo groždje upropaste.

Franje L. Vujković.

Cinahrane.

Maža ili centa razumi se po žunac po težini na funte	Štaje	Kako?	Di?	Teškoć		Vridi
				Cta	ft.	
	Žito	Bačko	u Pešti	83	4	21
	Raž	Banatsko	„	80	3	17
	Ječam	maodkud	„	72	2	80
	Zob	„	„	50	2	35
	Kukuruz	„	„	1	—	215
	Gra	„	„	85	2	15
	Proja	„	„	80	3	15
	Gorušica	„	„	75		

Poruke uredništva.

Subatica. G. T. V. Vaše čestito dilo vrimenom će mo upotri-
biti, za sad molimo što svakidašnje! G. J. R. Pervo dilo po vrimenu,
a druga dva neslažuse se našim načelima — Krunoslav. Žao nam
što sbog mnogi uredničveni poslovah nismo vas o našoj namiri iz-
vistili. Oprostite. Čestitamo vaš slogored, nadamo se od vas takvima
više! — Bač. S. V. Vaša čestita dila upotribićemo, Novisad Mnoga
gospoda nisu svoje naslove poslali. Molimo! Vukovar. Carevićsko-
roćemo uvorstit.

Oglas.

Jednu prostranu kuću sa većim dvorištem (avlijom)
voljan sam vikovično kupiti, ili na duže vrime pod najam
uzeti. Vlastnici neka se popisanome prijave. —

U Subotici 8 Ožujka 1870.

Božidar Vuić, kr. poštar.